

Ю. Ю. Нестор'як,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ІНТЕГРАЛЬНА ЦІННІСТЬ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСІВ: ІНСТИТУЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ

Yu. Nestoriak,
postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

INTEGRAL VALUE OF FORESTS BIODIVERSITY: INSTITUTIONAL AND INVESTMENT ASPECTS FOR PRESERVATION AND REGENERATION

У статті встановлено, що інтегральна цінність біорізноманіття лісів є симбіозом соціально-економічної та екологічної цінності. Соціально-економічна цінність визначається через вартісне вираження цінності деревних та недеревних ресурсів, а також екосистемних послуг, які продукуються лісовими біогеоценозами. Екологічна цінність представлена виробничо-технічними, просторовими та сировинними факторами і умовами, які створюються лісовим біорізноманіттям і упереджують природо-руйнівні та еколого-деструктивні процеси у лісових ландшафтах. Обґрунтовано, що основними інституціональними передумовами нарощення інвестицій у збереження та відтворення біорізноманіття лісів виступають: інституціоналізація нових форм та методів фінансування збереження та відтворення біорізноманіття; удосконалення інституціонального забезпечення відносин власності, постійного та тимчасового користування лісами та лісовкритими площами в частині нарощення потенціалу лісової рослинності та фауністичних ресурсів; створення інституціонального підґрунтя для надання бюджетних, кредитних, податкових та митних преференцій постійним лісокористувачам та іншим суб'єктам лісогосподарського підприємництва стосовно реалізації проектів нарощення потенціалу біорізноманіття лісів. Встановлено, що розширення територіального базису збереження та відтворення біорізноманіття лісів напряму пов'язане із вчасним проведенням рекультивациі земель лісогосподарського призначення, порушених у процесі видобутку бурштину.

The article establishes that the integral value of forests biodiversity is a symbiosis of socio-economic and ecological value. The socio-economic value is determined by the value terms of value of wood and non-wood resources as well as ecosystemic services rendered by forest biogeocoenoses. The ecological value is represented by the industrial-technical, spatial and raw material factors and conditions that are created by forest biodiversity and prevent nature-deteriorative and ecologically destructive processes in forest landscapes. It has been substantiated that the main institutional prerequisites for increasing investments in conservation and regeneration of forest biodiversity are as follows: institutionalization of new forms and methods of financing the conservation and regeneration of biodiversity; improvement of institutional provision of property relations, permanent and temporary use of forests and forested areas in terms of increasing the potential of forest vegetation and faunal resources; establishment of an institutional basis for granting budget, credit, tax and customs preferences to permanent forest users and other forestry entities in relation to implementation of projects for increasing the biodiversity potential of forests. It has been established that the expansion of the territorial basis for preservation and regeneration of forests biodiversity is directly related to the timely recultivation of forestry lands disturbed during the process of amber extraction.

Ключові слова: інтегральна цінність, біорізноманіття лісів, рентна плата, фінансові фонди, бюджету місцевого самоврядування, рекультивациія.

Key words: integral value, forests biodiversity, rental fee, financial funds, local budgets, recultivation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Другорядність вирішення питань, пов'язаних з роботою теоретико-методологічних підходів до еколого-економічного оцінювання лісового біорізноманіття виступає однією з основних передумов форсування процесів першочергового освоєння найбільш ліквідної

складової лісового фонду, що вносить диспропорції в породно-вікову структуру основних лісоутворюючих порід, та не сприяє належній комерціалізації несировинної складової лісоресурсного потенціалу, а також виконуваних ним екосистемних послуг. Тому за теперішніх умов потребують інноваційного вирішення проблеми збереження та відтворення сукупної цінності біорізноманіття лісів з огляду на необхідність розширення територіального базису нарощення флористичних та

фауністичних ресурсів лісів, а також формування сучасного інституціонального підґрунтя диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення процесів лісовідновлення та комплексного використання наявного лісоресурсного потенціалу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тривалий період у працях вітчизняних вчених, присвячених відтворенню та збереженню біорізноманіття лісів, домінували підходи, які базувалися на галузевих принципах управління лісовим господарством, що не дозволяло сформувати відповідне інституціональне підґрунтя для інвестиційного забезпечення примноження переважної більшості складових сукупного лісоресурсного потенціалу [1; 5; 6]. Також це не дозволяло повною мірою врахувати потенціал екосистемних послуг, які можуть продукуватися лісовими біоценозами та забезпечувати прийнятний рівень рентабельності ведення лісового господарства в цілому [3; 4]. В останні роки вітчизняні вчені пропозиції стосовно відтворення та збереження біорізноманіття лісів формують, виходячи з основних міжнародних природоохоронних конвенцій, зокрема Гельсінського та Монреальського процесу [7]. Але в переважній більшості праць не враховуються наявні інституціональні передумови та інвестиційні можливості стосовно збереження та відтворення біорізноманіття лісів, виходячи з численних ринкових трансформацій, які мають місце в природно-ресурсній сфері в цілому (поглиблення земельної реформи, перегляд принципів управління природними ресурсами на рівні об'єднаних територіальних громад, імплементація природоохоронних директив ЄС).

ЦІЛІ СТАТТІ

Цілями статті є ідентифікація основних складових інтегральної цінності біорізноманіття лісів та обґрунтування напрямів формування інституціональних передумов нарощення обсягів інвестування відтворення та збереження лісового біорізноманіття з врахуванням наслідків ринкових трансформацій у природно-ресурсній сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виходячи з результатів узагальнення теоретико-методологічних підходів до виявлення сутності та функцій біорізноманіття лісів і пріоритетів суттєвого примноження його потенціалу, можна припустити, що складовими інтегральної цінності біорізноманіття лісів виступають соціально-економічна та екологічна цінність (рис. 1). Саме в цьому і полягає запропонований авторський концепт стосовно оцінки відтворення та збереження біорізноманіття лісів, побудований на еколого-економічних засадах.

Соціально-економічна та екологічна цінність біорізноманіття лісів зумовлена, в першу чергу, його здатністю генерувати екосистемні послуги, необхідні для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності населення, створення природно-ресурсної бази для розвитку лісового сектора, нарощення асиміляційного потенціалу території.

Екосистемні послуги, які створюються біорізноманіттям лісів, являють собою вигоди у формі створення матеріально-речової субстанції лісогосподарського виробництва, формування енергетичних потоків у виробництві енергії з відновлювальних джерел, створення прийняттого балансу між поглинанням вуглекислого газу і емісією кисню, що виступає необхідною передумовою відтворення умов для життєдіяльності населення (підтримання людського життя), нарощення несировинних якостей лісових екосистем, що забезпечують розвиток рекреаційної діяльності, зокрема "зеленого" і сільського туризму.

Соціально-економічна цінність біорізноманіття лісів визначається через грошовий вираз виконуваних лісовими екосистемами функцій, які забезпечують створення певного роду благ як з матеріально-речовою субстанцією, так і з несировинними якостями.

Екологічна цінність біорізноманіття лісів визначається через створення лісовими екосистемами послуг стосовно упередження комплексу природо-руйнівних, еколого-деструктивних процесів, нарощення несировинних якостей лісу, накопичення деревної маси, розширення і відтворення флористичних та фауністичних ресурсів.

Авторський концепт оцінки соціально-економічної та екологічної цінності лісового біорізноманіття передбачає використання: методів ринкової оцінки (оцінка вартості деревної та недеревної сировини, яка залучається в систему товарно-грошових відносин); методу продуктивності (визначення впливу екосистемних послуг на потенціал несировинних якостей лісу, нарощення природно-ресурсних передумов для розвитку рекреації, "зеленого" та сільського туризму, відтворення флористичних та фауністичних ресурсів, посилення стабілізаційно-захисної функції лісів); методу суб'єктивної оцінки (соціально-економічна цінність окремих видів екосистемних послуг визначається на основі експертних оцінок).

Складовою соціально-економічної цінності біорізноманіття лісів, виходячи з того, що біорізноманіття лісів визначається усією сукупністю факторів лісових екосистем, було визначено землі лісогосподарського призначення, які виступають просторовим базисом збереження, відтворення та нарощення біорізноманіття. Вартісне вираження цінності земель лісогосподарського призначення має визначатися виходячи з результатів комплексної оцінки земельної складової природного багатства та частки даної категорії земель в загальній площі. В теперішніх умовах недокапіталізованість лісогосподарських активів якраз і пов'язана з тим, що нормативна грошова оцінка земель лісогосподарського призначення не була проведена, що не дає можливості запровадити прямі податкові регулятори стосовно їх використання, що значною мірою дестимулює процеси розширеного відтворення лісової рослинності та фауністичних ресурсів.

Вагомою складовою соціально-економічної цінності біорізноманіття лісів виступає цінність рекреаційних екосистемних послуг, які генеруються деревостанами та несировинними якостями лісу, що знаходить своє вираження у створенні нових доданих вартостей в секторі інституціональних суб'єктів рекреаційного

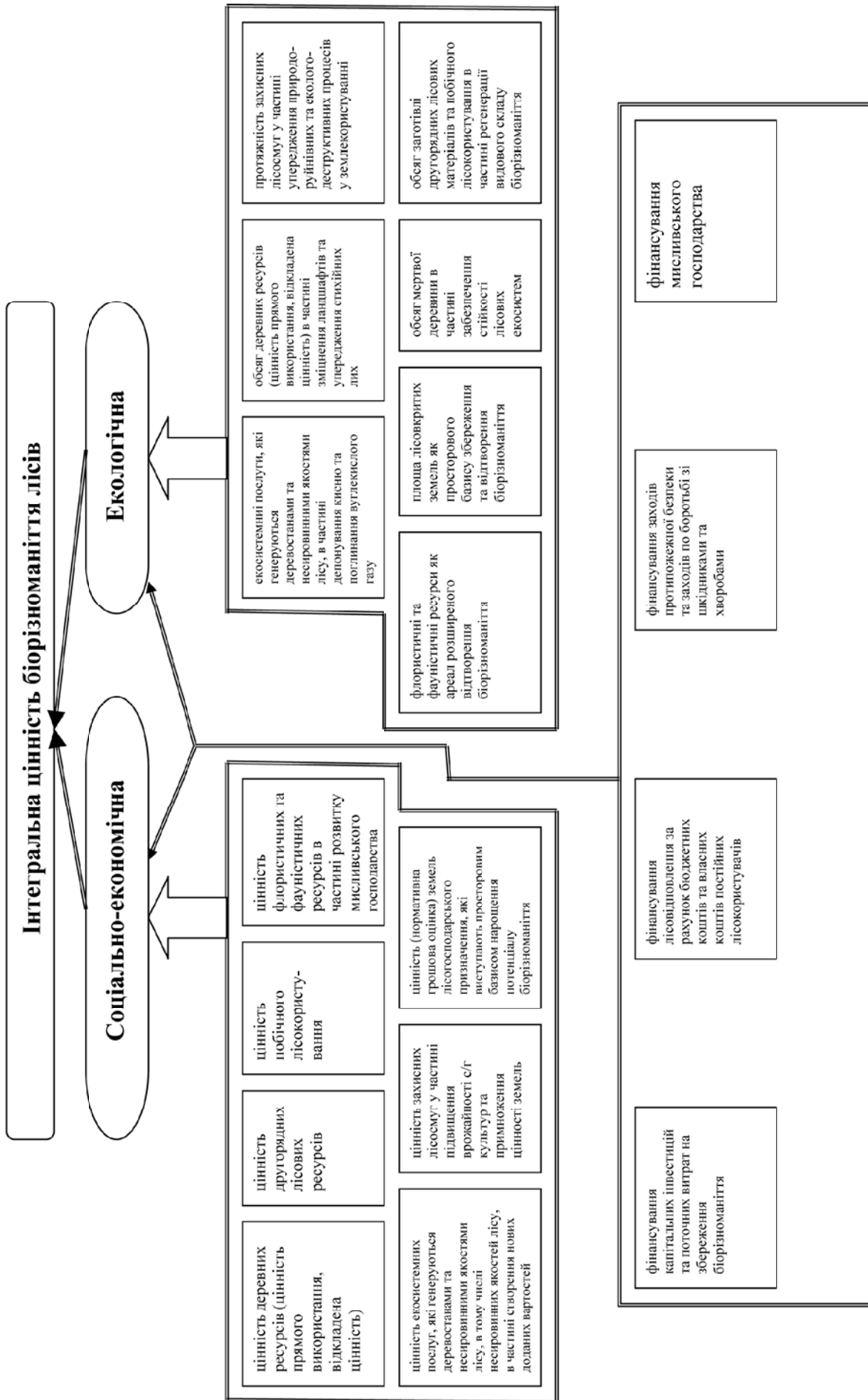

Рис. 1. Складові інтегральної цінності біорізноманіття лісів

Джерело: розроблено автором.

підприємництва, "зеленого" та сільського туризму. Цю складову соціально-економічної цінності було визначено на основі величини прибуткових надходжень, яку отримали суб'єкти туристично-оздоровчого та санаторно-курортного господарства.

На відміну від соціально-економічної цінності біорізноманіття лісів, екологічна цінність має визначатися через отримані вигоди у вигляді упередження збитків навколишньому природному середовищу, нарощення деревної маси, збільшення асиміляційної ємності лісів, розширення ареалу поширення лісової рослинності та фауністичних ресурсів, збільшення обсягів заготівлі другорядних лісових матеріалів та побічного лісокористування. Виходячи з представлених міркувань та враховуючи результати обліку лісів, необхідно визначати обсяг деревних ресурсів як в контексті прямого їх використання та на основі врахування відкладеної цінності, тобто їх залучення у господарський оборот в майбутньому. Як складову екологічної цінності біорізноманіття лісів необхідно розглядати площу захисних лісомуг у частині упередження природо-руйнівних та еколого-деструктивних процесів у землекористуванні, які дозволять уникнути масового поширення проявів втрачені сільськогосподарської продукції внаслідок несприятливих природнокліматичних процесів, а також на порядок зменшити масштаби ерозії та дефляції ґрунтів.

Складовою екологічної цінності біорізноманіття лісів визначено площу лісовкритих земель як просторового базису відтворення та збереження лісової рослинності та фауністичних ресурсів. За період 2010—2016 рр. значних коливань у динаміці площі цієї категорії земель не спостерігається через відсутність дієвого інструментарію зміни цільового призначення сільськогосподарських угідь, які піддалися природній ренатуралізації і стали де-факто лісами та лісовкритими площами.

Виходячи з базових положень ряду міжнародних природоохоронних конвенцій в частині збереження і відтворення біорізноманіття лісів, складовою екологічної цінності лісового біорізноманіття пропонується розглядати цінність мертвої деревини як важливої передумови забезпечення стійкості лісових екосистем та як ареалу розмноження окремих видів фауністичних ресурсів та заготівлю другорядних лісових матеріалів та побічного лісокористування як необхідної умови регенерації видового складу біорізноманіття.

Відтворення та збереження біорізноманіття лісів і відповідно його інтегральна цінність залежить від впливу значного пучка факторів та причинно-наслідкових зв'язків. Тому вагомим значенням для формування дієвого регуляторного інструментарію стимулювання нарощення та збереження біорізноманіття лісів набуває визначення інтегральної цінності лісового біорізноманіття. З огляду на це, для вивчення динаміки причинно-наслідкових відносин між факторами, що впливають на біорізноманіття лісів, найбільш ефективним інструментом еколого-економічного оцінювання є когнітивні моделі. Когнітивна модель формує зважений результуючий показник, що має певний рівень формалізації інтенсивностей впливу послідовності факторів. У випадку дослідження біорізноманіття лісів зваженим результуючим показником буде інтегральна цінність біорізно-

маніття лісів, на яку впливають результуючі показники другого порядку: екологічна цінність та соціально-економічна цінність.

Застосування когнітивного підходу є виправданим до дослідження складних систем, що характеризуються безперервною "взаємодією" вибраних показників та мають "ризик впливу людського фактора". Методологія когнітивного моделювання є продуктом узагальнення і використання досягнень теорії систем і системного аналізу, дослідження операцій, статистики, математичного програмування, теорії управління, теорії прийняття рішень, інтелектуальних систем тощо.

Когнітивне моделювання в своїй основі відображає причинно-наслідкові зв'язки в системі біорізноманіття лісів, котрі при використанні даного підходу можна детермінувати за допомогою використання безкінечної множини факторів та лінійних і нелінійних функцій, що дають можливість описати характер і тисоту взаємозв'язків. Як викладено вище, когнітивне моделювання дає можливість використовувати нелінійні функції, котрі більш якісно детермінують фактор невизначеності у розвитку системи біорізноманіття лісів.

Поряд із вдосконаленням методичного інструментарію визначення інтегральної цінності біорізноманіття лісів вагомим значенням набуває формування інституціональних передумов, які сприятимуть залученню інвестицій у його відтворення та збереження [2].

Основними інституціональними передумовами нарощення інвестицій у відтворення та збереження біорізноманіття лісів виступають:

- 1) інституціоналізація нових форм та методів фінансування збереження та відтворення біорізноманіття;
- 2) інституціональне забезпечення відносин власності, постійного та тимчасового користування лісами і лісовкритими площами в частині нарощення потенціалу біорізноманіття;
- 3) створення інституціонального підґрунтя надання бюджетних, податкових, кредитних преференцій постійним лісокористувачам відносно реалізації проектів нарощення біорізноманіття лісів (рис. 2).

У зв'язку з підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС перед нашою державою постало завдання документальної та реальної імплементації комплексу природоохоронних директив, які є складовою частиною цієї Угоди. Переважна більшість природоохоронних директив вимагає по-новому підійти до обґрунтування на загальнонаціональному, регіональному, місцевому та локальному рівнях стосовно визначення пріоритетів збереження, відтворення та нарощення потенціалу біорізноманіття лісів. Паралельно із імплементацією природоохоронних директив Європейського Союзу має відбуватися умонтування в національну лісову та екологічну політику базових положень міжнародних природоохоронних конвенцій в частині збереження лісової рослинності та фауністичних ресурсів.

Виходячи з тих міркувань, що основний просторовий базис відтворення та примноження біорізноманіття лісів — це землі лісогосподарського призначення, які перебувають у державній власності, потребують першочергового вирішення проблеми залучення приватних інвестицій при збереженні державної форми власності на лісові землі на основі встановлення партнерських

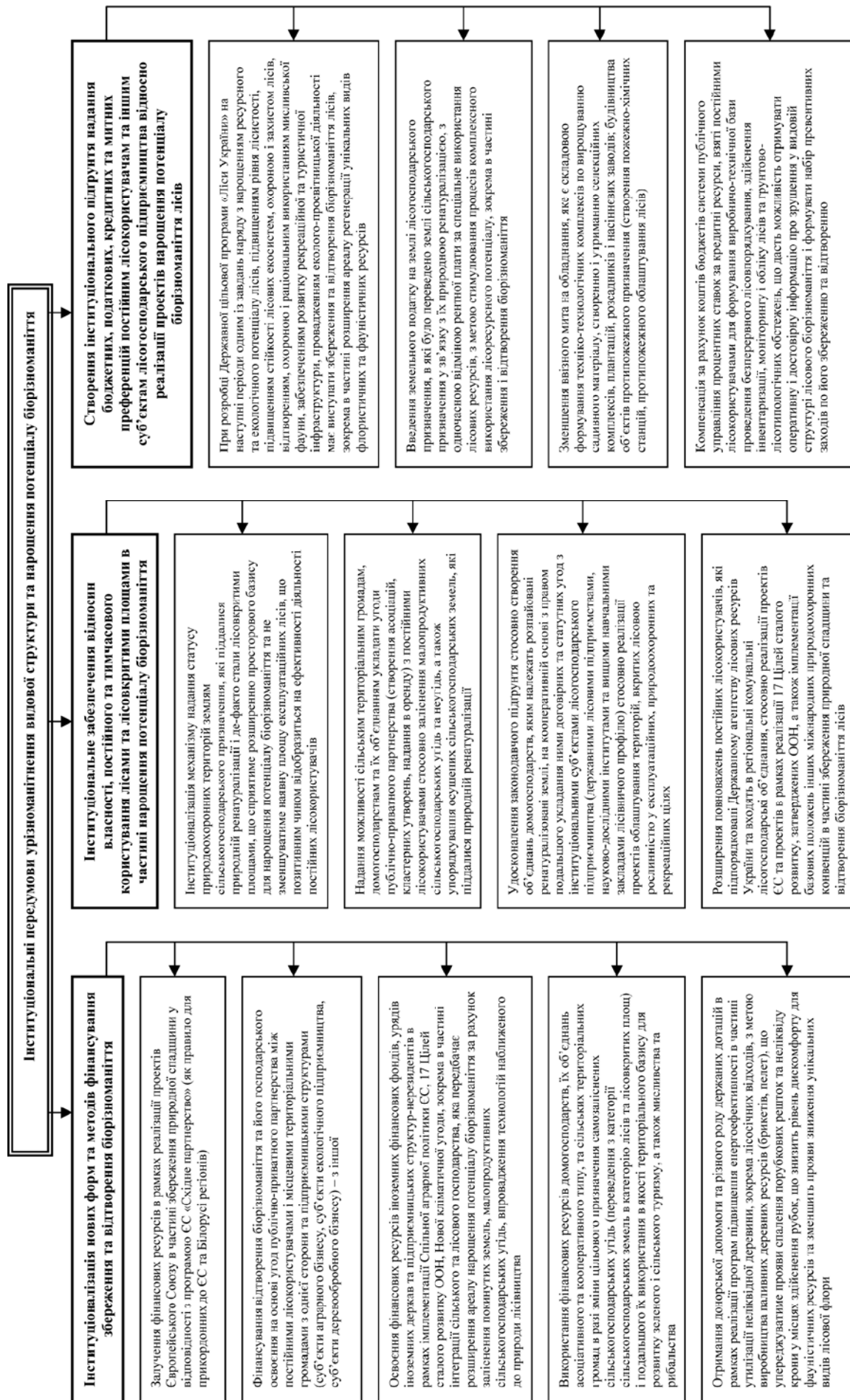

Рис. 2. Інституціональні передумови нарощення інвестицій у збереження та відтворення біорізноманіття лісів

Джерело: розроблено автором.

відносин між постійними лісокористувачами та бізнесовими структурами. Каталізатором нарощення потоку приватних інвестицій на основі партнерських відносин у відтворення біорізноманіття лісів виступає також можливість залучення ресурсів іноземних фінансових фондів, урядів іноземних держав та підприємницьких структур в рамках імплементації Спільної аграрної політики ЄС, зокрема в частині інтеграції сільського та лісового господарства, заліснення покинутих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь, а також впровадження технологій наближеного до природи лісівництва.

Вагомим джерелом поповнення інвестицій у відтворення біорізноманіття лісів виступають фінансові ресурси домогосподарств, а також сільських територіальних громад за умови створення відповідних стимулів для їх освоєння в рамках розвитку "зеленого" і сільського туризму, мисливства та рибальства на основі освоєння потенціалу біорізноманіття лісів, що сприятиме збереженню різноманітних видів флори та фауни як необхідної передумови розвитку рекреаційного підприємництва і забезпечить диверсифікацію сільської економіки та екологізацію природокористування.

Непрямим методом залучення фінансових ресурсів у рамках отримання донорської допомоги та різного роду державних дотацій, який опосередковано вплине на примноження окремих складових біорізноманіття лісів, є реалізація проектів підвищення енергоефективності через утилізацію неліквіду крони та порубкових решток, що на порядок зменшить прецеденти спалення неліквідної деревини в місцях проведення рубок та усуне дискомфорт для повноцінного розмноження переважної більшості фауністичних ресурсів та збереження унікальних видів лісової флори. В теперішніх умовах постійні лісокористувачі не забезпечують масового поширення прецедентів щодо максимально можливого використання лісосічних відходів для виробництва паливних брикетів та гранул через збитковість даного виду діяльності, що й супроводжується масовим спаленням цієї неліквідної деревини і вносить деструктив в повноцінне відтворення і збереження видової структури біорізноманіття лісів.

Пожавити процеси збереження, відтворення та примноження біорізноманіття лісів вдасться за умови розширення повноважень постійних лісокористувачів, які функціонують у системі Державного агентства лісових ресурсів України та входять у регіональні комунальні лісогосподарські об'єднання, зокрема стосовно участі в реалізації міжнародних та національних проектів, пов'язаних з відтворенням біорізноманіття. Мова йде про надання вищій ланці менеджменту лісогосподарських підприємств права укладати угоди з міжнародними природоохоронними та фінансовими інституціями, а також з підприємницькими структурами-нерезидентами стосовно спільного фінансування пріоритетів розширеного відтворення фауністичних та флористичних ресурсів лісових біогеоценозів.

Одним з основних недоліків державного регуляторного механізму в частині відтворення та примноження біорізноманіття лісів є відсутність достатнього набору фінансових преференцій для постійних лісокористувачів та інших суб'єктів природо-експлуатаційного підприєм-

ництва стосовно збереження унікальних видів флори та фауни, тобто у короткостроковій перспективі потребує створення інституціонального підґрунтя надання бюджетних, податкових, кредитних та митних преференцій постійним лісокористувачам при реалізації проектів нарощення біорізноманіття лісів через інституціоналізацію завдань відтворення біорізноманіття лісів при формуванні чергової Державної цільової програми "Ліси України", впровадження прямого податкового регулятора за використання земель лісогосподарського призначення, зменшення ввізного мита за обладнання, яке є складовою частиною техніко-технологічних комплексів по збереженню і відтворенню біорізноманіття лісів, а також запровадження механізму компенсації частини процентних ставок за кредитні ресурси, взяті постійними лісокористувачами для реалізації проектів розширеного відтворення лісової флори та фауни.

Удосконалення інституціонального середовища відтворення та збереження біорізноманіття лісів має включати комплекс превентивних мір та заходів по упередженню несанкціонованого видобутку бурштину на землях лісового фонду без відповідних ліцензій на право користування надрами для видобування і відповідної матеріально-технічної бази упередження негативного впливу на довкілля та подальшої рекультивациі порушених лісових земель. Наявні прецеденти організації стихійного видобутку бурштину у Рівненській, Волинській, Житомирській областях негативним чином впливають на ареал відтворення та збереження біорізноманіття лісів, що несе значні збитки як для лісового господарства, так і для господарського комплексу країни загалом.

Обласні ради перерахованих регіонів мають вже зараз формувати необхідне для легалізації видобутку бурштину інституціональне підґрунтя, в тому числі і шляхом створення комунальних підприємств, які стануть ядром укладання угод державно-приватного партнерства і сприятимуть збільшенню надходжень до бюджетів рентної плати за користування надрами та створенню нових робочих місць внаслідок організації поглибленої переробки цієї цінної органо-мінеральної сировини. Легалізація видобутку бурштину має супроводжуватися інституціоналізацією комплексу превентивних заходів стосовно недопущення виснаження біорізноманіття лісів та проведення рекультивацийних робіт для його відтворення та збереження.

Існуючий на сьогодні фіскальний інструментарій стягнення і перерозподілу рентної плати за користування надрами для видобутку бурштину не закладає необхідних стимулів для місцевої влади і постійних лісокористувачів стосовно ідентифікації та легалізації реальних масштабів і обсягів видобутку бурштину. Низький рівень зацікавленості органів місцевого самоврядування пояснюється тим, що всі сто відсотків рентної плати за користування надрами для видобування бурштину у 2016 році спрямовувалися до Державного бюджету України. Тобто бюджети місцевого самоврядування нічого не отримували від природо-руйнівної та еколого-деструктивної діяльності, пов'язаної з видобутком бурштину, яка завдає значних збитків сільськогосподарському та лісогосподарському виробництву.

Рис. 3. Механізм фінансового забезпечення формування ареалу для відтворення біорізноманіття лісів на територіях видобутку бурштину

Джерело: розроблено автором.

Якщо ставка рентної плати за одиницю видобутого бурштину є обґрунтованою (25% від вартості товарної продукції гірничого підприємства), то її міжбюджетний розподіл потребує перегляду в напрямі децентралізації та надходження до цільових фондів, призначенням котрих є фінансування заходів по усуненню негативних наслідків, пов'язаних з видобутком бурштину.

З огляду на дане припущення, пропонується змінити міжбюджетний перерозподіл рентної плати за користування надрами за видобування бурштину наступним чином: 50% рентної плати спрямовується до Державного бюджету України, 25% — до бюджетів місцевого самоврядування, 25% — до Фонду рекультивації земель та відтворення біорізноманіття лісів.

Враховуючи виробничо-технічні особливості роботи помпових установок для видобування бурштину, видобуток цієї органно-мінеральної речовини супроводжується надзвичайно деструктивним впливом на землі лісгосподарського призначення і несвоєчасність усунення такого впливу звужує ареал відтворення і нарощення потенціалу біорізноманіття лісів. Тому необхідною передумовою усунення проявів згортання видової структури лісової рослинності та фауністичних ресурсів виступає своєчасна рекультивація земель лісгосподарського призначення, порушених при видобутку бурштину. Проведення такого виду робіт є доволі капіталомістким та трудомістким процесом, який потребує значних фінансових затрат, що має супроводжуватися дивер-

сифікацією джерел своєчасного поповнення Фонду рекультивації земель та відтворення біорізноманіття лісів (рис. 3).

Створення спеціального позабюджетного фонду (Фонду рекультивації земель та відтворення біорізноманіття лісів) спрямоване на формування надійних джерел накопичення коштів для своєчасного та оперативного фінансування заходів по усуненню деструктивного впливу видобутку бурштину на навколишнє середовище через проведення рекультиваційних робіт, що дасть можливість розширювати ареал нарощення і відтворення біорізноманіття лісів і тим самим підвищувати асиміляційну ємність цих територій.

Рекультивація земель лісгосподарського призначення, порушених при видобутку бурштину, виступає першим кроком в напрямі відновлення традиційної для відповідної місцевості видової структури біорізноманіття лісів, що потребує здійснення заходів стосовно садіння лісових культур, відтворення фауністичних ресурсів та створення умов для природного поновлення лісової рослинності.

Як уже зазначалося, одним з основних джерел поповнення такого Фонду є спрямування до нього 25% рентної плати за користування надрами для видобування бурштину. Іншими джерелами виступають кошти Державного бюджету України, які акумулюються на основі сплати постійними лісокористувачами рентної плати за спеціальне лісокористування. Одним із джерел поповнення даного Фонду є також надходження з бюджетів місцевого самоврядування. Мотивом надходження

коштів з бюджетів базового рівня у Фонд рекультивації земель та відтворення біорізноманіття лісів є необхідність розширення територіального базису для розвитку "зеленого" та сільського туризму, а також мисливського господарства, які виступають основою диверсифікації сільської економіки та необхідною передумовою соціально-економічного піднесення села в цілому. Кошти Фонду, як правило, мають спрямовуватися на фінансування таких видів робіт: 1) рекультивація земель лісогосподарського призначення, порушених при видобутку бурштину; 2) садіння лісових культур та відтворення фауністичних ресурсів; 3) створення умов для природного поновлення лісової рослинності.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Інтегральна цінність біорізноманіття лісів є симбіозом соціально-економічної та екологічної цінності. Соціально-економічна цінність визначається через вартісне вираження цінності деревних ресурсів, другорядних лісових ресурсів, побічного лісокористування, флористичних та фауністичних ресурсів у частині розвитку мисливського господарства, екосистемних послуг, захисних лісосмуг, земель лісогосподарського призначення. Екологічна цінність представлена виробничо-технічними, просторовими та середовищевідтворювальними чинниками, створеними генерованими екосистемними послугами, флористичними та фауністичними ресурсами, захисними лісосмугами тощо.

Вагомою детермінантою нарощення соціально-економічної та екологічної цінності біорізноманіття лісів виступає фінансування капітальних інвестицій та поточних витрат на збереження біорізноманіття; фінансування лісовідновлення за рахунок бюджетних коштів та власних коштів постійних лісокористувачів; фінансування заходів протипожежної безпеки та заходів по боротьбі зі шкідниками та хворобами; фінансування мисливського господарства.

Кардинальним чином вирішити проблему належного відтворення та збереження біорізноманіття лісів вдасться за умови суттєвого удосконалення методологічної бази оцінки його соціально-економічної та екологічної цінності, що сприятиме розробці пріоритетних напрямів залучення окремих складових лісової рослинності та фауністичних ресурсів у відтворювальний процес через удосконалення інституціонального середовища діяльності постійних лісокористувачів та інших суб'єктів природоексплуатаційної діяльності в частині розширеного відтворення лісового біорізноманіття. Саме результати оцінки інтегрованої цінності біорізноманіття лісів, яка включає соціально-економічну та екологічну цінність, мають виступити критерієм диференційованого підбору нових регуляторних важелів та інституціональних форм стосовно диверсифікації джерел інвестування природоексплуатаційної та природоохоронної діяльності по збереженню унікальних видів флори та фауни.

Вагомою передумовою розширення територіального базису відтворення та збереження біорізноманіття лісів є формування фінансових фондів рекультивації земель лісогосподарського призначення, де здійснювався видобуток бурштину. Джерелами формування таких фондів мають стати частина рентної плати за ко-

ристування надрами для видобування бурштину та надходження з бюджетів місцевого самоврядування.

Література:

1. Данилишин Б.М. Сучасні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні // Економіка України. — 1994. — № 11. — С. 59—62.
2. Карпук А.І., Несторяк Ю.Ю. Фінансово-інвестиційне забезпечення відтворення біорізноманіття: основні тенденції, проблеми та пріоритети // Інвестиції: практика та досвід. — 2017. — № 24. — С. 28—36.
3. Коваль Я.В., Антоненко І.Я. Економічна (грошова) оцінка природних ресурсів у складі лісового фонду. — К.: РВПС України НАН України, 2004. 204 с.
4. Лакида П.І. Фітомаса лісів України: монографія. Тернопіль: Збруч, 2002. — 256 с.
5. Лісова політика: теорія і практика: монографія. — Львів: ЛА "Піраміда", 2008. — 612 с.
6. Охорона навколишнього середовища в ліспромисловому комплексі. — Львів: Афіша, 2001. — 199 с.
7. Павліщук О.П., Попович П.Б. Теоретико-методологічні засади економічної оцінки вуглецедепонуєючої функції лісів. Науковий вісник НУБіП України: зб. наук. праць. Сер.: Лісівництво та декоративне садівництво. — К., Вид-во НУБіП України. — 2010. — Вип. 152. — Ч. 2. — С. 39—49.

References:

1. Danylyshyn, B.M. Suchasni tendentsii rehulivuvannia protsesiv pryrodokorystuvannia v Ukraini [Modern trends of natural resource management in Ukraine]. Ekonomika Ukrainy, 1994, no. 11, pp. 59—62 [in Ukrainian].
2. Karpuk, A.I. Nestoriak, Yu.Yu. Finansovo-investytsiine zabezpechennia vidtvorennia bioriznomanittia: osnovni tendentsii, problemy ta priorytety [Financial and investment support for the reproduction of biodiversity: main trends, problems and priorities]. Investytsii: praktyka ta dosvid, 2017, no. 24, pp. 28—36 [in Ukrainian].
3. Koval, Ya.V. Antonenko, I.Ya. Ekonomichna (hroshova) otsinka pryrodnykh resursiv u skladi lisovoho fondu [Economic (monetary) assessment of natural resources in the forest fund]. Kyiv, RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, 2004, 204 p. [in Ukrainian].
4. Lakyda, P.I. Fitomasa lisiv Ukrainy [Biomass of Ukrainian forests]. Ternopil, Zbruch, 2002, 256 p. [in Ukrainian].
5. Lisova polityka: teoriia i praktyka [Forest policy: theory and practice]. Lviv, LA "Piramida", 2008, 612 p. [in Ukrainian].
6. Okhorona navkolyshnoho seredovyschcha v lisopromyslovomu kompleksi [Environmental protection in the forestry complex]. Lviv, Afisha, 2001, 199 p. [in Ukrainian].
7. Pavlishchuk, O.P. Popovych, P.B. Teoretyko-metodolohichni zasady ekonomichnoi otsinky vuhletsedeponuiuchoi funktsii lisiv [Theoretical and methodological principles of economic evaluation of carbon sequestration forest functions]. Naukovyi visnyk NUBIP Ukrainy: zb. nauk. prats, Ser.: Lisivnytstvo ta dekoratyvne sadivnytstvo, Kyiv, Vyd-vo NUBIP Ukrainy, 2010, no. 152, ch. 2, pp. 39—49 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.03.2018 р.